

**Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad**

informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

betreft

ons kenmerk

datum

Stand van zaken decentralisaties
BAWI/U201300701
Lbr. 13/046

17-5-2013

Samenvatting

Regelmatig houden wij u op de hoogte van de voortgang in de decentralisaties in het sociaal domein.

Er is veel beweging rondom de decentralisaties, in deze ledenbrief kijken we vanuit het eindperspectief naar de huidige ontwikkelingen. Na een samenvatting van de hoofdpunten worden de punten uitgebreid toegelicht in de ledenbrief.

Werk: Door het gesloten sociaal akkoord gaat het kabinet het wetsvoorstel Participatiewet aanpassen. Invoering wordt nu voorzien voor 1 januari 2015. Voor gemeenten betekent dit ook uitstel van de geplande bezuinigingen voor 2014.

AWBZ: De langverwachte startnotitie van het kabinet over de decentralisatie van de AWBZ straalt vertrouwen uit in gemeenten. Dat biedt perspectief voor verdere invulling van de decentralisatie. Voorwaarde voor een soepele transitie is wel dat gemeenten voldoende tijd krijgen voor een goede voorbereiding.

Jeugd: Voor de decentralisatie van de Jeugdzorg ligt er een conceptwet bij de Raad van State. De VNG heeft met steun van bestuurders en ambtenaren van gemeenten gepleit voor een wet waar gemeenten mee uit de voeten kunnen. Daar lijkt perspectief op. Een cruciaal punt voor de voorbereidingen is tijdig inzicht in omvang en verdeling van de budgetten voor de Jeugdzorg.

Financiën: Het kabinet gaat vanaf 2015 enorme ombuigingen in zorg en ondersteuning doorvoeren, die in het Zorgakkoord en in de startnotitie decentralisatie WMO wel substantieel verzacht worden. Wel wordt de rekening voor de Huishoudelijke Hulp van 89 miljoen op onverteerbare wijze doorgeschoven naar gemeenten.

Samenwerking: Het zoeken van de samenwerking verloopt voorspoedig op de terreinen Jeugd en Werk en ook op het terrein van de AWBZ komt de beweging op gang. Wat hier opspeelt is dat er pas sinds kort meer duidelijkheid is ontstaan over welke taken het nu specifiek gaat (de brief hervorming langdurige zorg).

Informatievoorziening: In een verkenning van de informatievoorziening werken 13 gemeenten, de VNG en King samen om te kijken wat de mogelijkheden en beperkingen zijn om de samenhang in het sociale domein ook technisch een stap verder te brengen. Hierover volgt binnenkort meer informatie.

CPB Onderzoek:

Het CPB gaat onderzoek doen naar de decentralisaties om te kijken naar de financiële risico's en kansen en hoe daar mee om te gaan.

Het sociaal akkoord en het zorgakkoord hebben ingrijpende gevolgen voor de financiële en beleidsruimte van gemeenten. Het bestuur van de VNG is van mening dat positiebepaling nu noodzakelijk is. Tijdens de ALV van 5 juni a.s. zal een standpunt worden voorgelegd. De voorbereidende position paper zal zo spoedig mogelijk aan u worden toegestuurd.

Aan de leden

informatiecentrum tel.
(070) 373 8393

uw kenmerk

bijlage(n)

betreft
Stand van zaken
decentralisaties

ons kenmerk
BAWI/U201300701
Lbr. 13/046

datum
17-05-2013

Geacht college en gemeenteraad,

Het uiteindelijke doel van de decentralisaties is voor gemeenten het streven dat zoveel mogelijk mensen actief participeren in de samenleving, werken om in hun eigen levensonderhoud te voorzien, de eigen regie over hun leven voeren en bijdragen aan het welbevinden van hun sociale omgeving. Hier is nadrukkelijk een rol voor gemeenten. Aan de hand van dit eindbeeld kijken gemeenten naar wetsvoorstellen voor de decentralisaties en actuele politieke ontwikkelingen.

Decentralisatie Werk

Met het sociaal akkoord is de decentralisatie werk in een ander daglicht komen te staan. Werkgevers en werknemers steunen de 35 arbeidsmarktregio's en de 35 werkgeversservicepunten, maar vinden het niet nodig om loondispensatie wettelijk te regelen. Het instrument loondispensatie wordt vervangen door loonkostensubsidie. De huidige Wajongeren worden herkeurd, waardoor een deel van deze groep in de toekomst onder de verantwoordelijkheid van gemeenten zal vallen.

Het kabinet gaat het wetsvoorstel Participatiewet – dat voor advies bij de Raad van State lag - aanpassen. Door de aanpassingen kan de Participatiewet niet zoals gepland per 2014 ingaan, maar wordt de invoeringsdatum uitgesteld naar 1 januari 2015. Voor gemeenten betekent dit ook uitstel van de geplande bezuinigingen voor 2014.

De VNG is met het kabinet en de sociale partners in gesprek over de werkbedrijven. De inzet van gemeenten is:

- Nadruk op wat mensen wel kunnen, niet op hun beperkingen.
- Eén regeling voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Geen schotten tussen mensen met een (medische) arbeidsbeperking en de rest. Voor iedereen hetzelfde uitgangspunt: belemmeringen voor deelname aan de arbeidsmarkt wegnemen.

- De (aangepaste) Participatiewet biedt gemeenten de basis om de belemmeringen voor deelname aan de arbeidsmarkt weg te nemen. De prikkels voor gemeenten en werkgevers moeten ervoor zorgen dat alleen ondersteuning geboden wordt daar waar dat echt nodig is. Maar meerjarige ondersteuning moet ook mogelijk zijn omdat soms de beperking structureel en zwaar is.
- Concrete afspraken over het aan werk helpen en houden in de 35 arbeidsmarktregio's. Het werkbedrijf moet een overleg-gremium worden voor werkgevers en werknemers met gemeenten aan het stuur.
- Duidelijkheid en een goede communicatie over de Wajong (herkeuring) en de SW. De rechten en plichten van de mensen die nu in de SW werken blijven ongewijzigd maar de regeling houdt per 1 januari 2015 op te bestaan. Ook moet er duidelijkheid komen over de gevolgen van voor gemeenten.

Decentralisatie Wmo

Het kabinet zet met de brief "Hervorming langdurige zorg" de decentralisatie van AWBZ-voorzieningen naar de Wmo krachtig door. Gemeenten werken in de Wmo sinds 2007 met succes aan integrale ondersteuning voor kwetsbare burgers, in de eigen woonomgeving, activerend in plaats van afhankelijk makend, met oog voor mogelijkheden én beperkingen, en met een grotere rol voor eigen kracht en hun sociaal netwerk. De brief straalt vertrouwen in de lokale overheid uit, en trekt hieruit ook de consequentie door gemeenten een ruime beleidsruimte te geven. Naast de decentralisaties bevat de brief voornemens die de Wmo verder verstevigen: de decentralisatie van de MEE-middelen, de versterking van sociale wijkteams en de ruime omschrijving van de maatwerkvoorziening.

Het kabinet vindt dat zorg en ondersteuning terecht moeten komen bij hen die niet terug kunnen vallen op een sociaal netwerk en de voorziening niet zelf kunnen betalen. Gemeenten moeten daarom scherp kunnen kiezen wie wel en wie niet in aanmerking komt voor ondersteuning. Als die scherpe keuzes niet gemaakt kunnen worden zal over de hele linie versoberd moeten worden, wat ongunstig zal uitpakken voor de meest kwetsbare burgers. Gemeenten vinden dat een zeer onwenselijk scenario. In de brief wordt niet duidelijk of gemeenten deze scherpere sturingsmogelijkheden ook echt krijgen. Het ziet er naar uit dat gemeenten geen nieuwe mogelijkheden krijgen (anders dan de eigen bijdrageregeling) om rekening te houden met financiële draagkracht. En of gemeenten echt eisen kunnen gaan stellen aan inzet van eigen mogelijkheden en het sociale netwerk is op dit moment nog niet helder.

Tot slot groeien de zorgen over de steeds krappere wordende voorbereidingstijd. Als de wet pas in juni 2014 vastgesteld wordt, blijft er voor gemeenten slechts een half jaar over voor de voorbereiding. Zeker gezien het grote aantal burgers die gemeenten gesproken moeten hebben (300.000-400.000), is een half jaar te kort voor een zorgvuldige voorbereiding. Gemeenten willen in hun lokale besluitvorming, het betrekken van stakeholders en de gesprekken met nieuwe cliënten, dezelfde zorgvuldigheid kunnen betrachten als op landelijk niveau.

Decentralisatie Jeugdzorg

Op dit moment ligt er een door gemeenten gedragen concept Jeugdwet bij de Raad van State voor advies. Samen met ambtenaren uit gemeenten en de leden van de subcommissie Jeugd heeft de VNG haar uiterste best gedaan om de wetgeving te beïnvloeden. Dat is voor een groot deel gelukt. Gemeenten hebben voldoende sturingsmogelijkheden, beleidsvrijheid om het jeugdbeleid vorm te geven. Wel zijn er kritische kanttekeningen m.b.t. gehanteerde definities, de aansluiting met de Wmo en de mogelijkheid die de wetgever biedt aan het rijksoverheid om met AmvB's de beleidsruimte voor gemeentelijk overheid in te perken. Naar verwachting wordt het wetsvoorstel rond 1 juli 2013 openbaar.

In het bestuurlijk overleg tussen Rijk, IPO en VNG van 26 april is afgesproken dat gemeenten in regionaal verband transitiearrangementen realiseren. Daarin wordt beschreven op welke manier de continuïteit voor cliënten in het overgangsjaar wordt georganiseerd. Deadline voor deze arrangementen is 31 oktober. Voorafgaand aan deze afspraken is zorgvuldig afgestemd met de achterban. Gemeenten zochten een juiste balans tussen continuïteit en vernieuwing in 2015 en hebben oog voor het feit dat er onzekerheid is bij instellingen. De transitiecommissie zal vanuit haar onafhankelijke rol deze plannen toetsen. Mochten de plannen niet aanwezig of onvoldoende zijn, dan geeft dit de staatssecretaris de mogelijkheid via een bestuurlijke maatregel de continuïteit van zorg te regelen.

In het overkoepelend Transitieplan zijn de transitiearrangementen en andere afspraken tussen het Rijk en gemeenten opgenomen. Het Transitieplan is inmiddels naar de Tweede Kamer gestuurd. Dit plan beschrijft de activiteiten, mijlpalen en verantwoordelijkheidsverdeling met betrekking tot zaken die nodig zijn voor het nieuwe stelsel zoals wetgeving, overgangsmaatregelen, beleidsinformatie, kwaliteit en toezicht. Daarnaast geeft het plan aan hoe Rijk en VNG de transformatie van de zorg zullen ondersteunen en faciliteren. Het inmiddels draaiende Transitiebureau Jeugd ondersteunt gemeenten door middel van kennisoverdracht, bijeenkomsten en handreikingen bij de uitvoering van het jeugdbeleid.

Cruciaal is dat gemeenten in mei inzicht krijgen in de totale omvang en de verdeling van de budgetten in 2015. Ook is inzicht nodig in aantallen van de verschillende zorgvormen per gemeente.

Het Rijk is aan zet bij het vaststellen van het macrobudget. Dat moet op korte termijn gereed zijn om ook de Algemene Rekenkamer in staat te stellen om een toets te doen. Deze toets moet uitwijzen of de rekenregel die hiervoor is vastgesteld in de bestuursafspraken 2011-2015 wordt toegepast. Vanwege problemen bij het verkrijgen van data om te analyseren lukt het niet om tijdig een objectief verdeelmodel gereed te krijgen. Het SCP en Cebeon zetten erop in om in de meicirculaire 2013 te rapporteren volgens een historisch verdeelmodel. Dat is ook gezien de overgangsmaatregelen die van kracht worden een acceptabele stap.

Er moet nog veel gebeuren in korte tijd om tot een kwalitatief goed historisch verdeelmodel te komen waarover in de meicirculaire 2013 wordt gecommuniceerd richting gemeenten.

INTEGRALE ASPECTEN SOCIAAL DOMEIN

Financiën

Het kabinet gaat vanaf 2015 enorme ombuigingen in zorg en ondersteuning doorvoeren. Bezuinigingen die bijna zonder precedent zijn en diep in zullen grijpen in het leven van veel toch al kwetsbare personen. De belangrijkste ombuigingen zijn: 600 miljoen minder voor de huishoudelijke hulp, 550 miljoen minder voor inkomenssteun chronisch zieken en gehandicapten en 25% minder voor begeleiding en verzorging (tussen de 1 en anderhalf miljard).

Zowel in het Zorgakkoord als in de HLZ-brief voert het kabinet een aantal substantiële verzachtingen door van de rigoureuze bezuinigingen uit het Regeerakkoord. We noemen de aanzienlijke nuancering van de extramuralisering van ZZP's 3 en 4 en het terugbrengen van de drastisch ingreep in de huishoudelijke hulp (bezuiniging teruggebracht van 75% naar 40%). Verzachting van de bezuinigingen is een belangrijk winstpunt van deze brief. Het is goed nieuws voor cliënten, personeel, aanbieders en gemeenten. Op het oog ook positief zijn de diverse aanpassingen die het kabinet doorvoert voor 2014: de dagbesteding blijft beschikbaar voor nieuwe cliënten, de maatregelen in de verzorging zijn geschrappt en de huishoudelijke hulp blijft voor nieuwe cliënten beschikbaar. We tekenen daar bij aan dat de (meeste) structurele bezuinigingen in 2015 en verder gewoon blijven bestaan. Gemeenten vinden de manier waarop de staatssecretaris de verzachting van de huishoudelijke hulp in 2014 financiert onverteerbaar. De rekening van 89 miljoen wordt doorgeschoven naar gemeenten, wat leidt tot een gat in de begroting in 2014.

Gemeentelijke samenwerking

De decentralisaties worden lokaal vormgegeven, voor enkele taken is het versterken van de uitvoeringskracht via samenwerking nodig. Gemeenten zijn druk bezig die samenwerkingsverbanden aan te gaan (dan wel bestaande te benutten) om vanuit de inhoud vorm te geven aan deze uitvoeringskracht.

Met het Rijk zijn afspraken gemaakt over het volgen van de voortgang van de samenwerking. De VNG brengt de bestuurlijke intenties in kaart van wie met wie wil gaan samenwerken, op welke taak en op welke wijze de samenwerking wordt vormgegeven. Afgesproken is dat gemeenten tot 31 mei de tijd hebben deze intenties uit te spreken. In de strategienotitie van januari 2013 'Bouwen op de kracht van gemeenten' is dit verder uitgewerkt. De feitelijke inrichting kan dan in het resterende jaar worden georganiseerd.

Een eerste globaal beeld is reeds gemaakt. Op het gebied van participatie zien we in dat eerste beeld dat alle gemeenten vertegenwoordigd zijn in de 35 arbeidsmarktregio's. Verder zien we dat er ongeveer 39 jeugdzorgregio's ontstaan, waarbij ook alle gemeenten aansluiting vinden. Bijna al deze regio's vallen binnen de provinciegrenzen en de buitengrenzen van deze regio's vallen samen met de buitengrenzen van de GGD regio's. Vrijwel alle regio's hebben inmiddels bestuurlijke afspraken, een gezamenlijke visie en een plan van aanpak. Ook voor de AWBZ begint

de nodige beweging te ontstaan (nu recent de brief 'hervorming langdurige zorg' is gepubliceerd, is ook voor deze decentralisatietaken meer duidelijkheid ontstaan).

Na 31 mei zal een volledig beeld gepresenteerd worden van de stand van zaken op het gebied van samenwerkingsverbanden op het sociaal domein, dat uiteindelijk ook met de minister zal worden besproken tijdens een nog te plannen bestuurlijk overleg.

Om tot dit volledige beeld per 31 mei a.s. te komen is op 18 april jl. een brief van VNG en BZK verzonden waarin het proces is beschreven om de benodigde informatie bij u op te halen. Daarin zijn links naar twee vragenlijsten opgenomen. Wij vragen uw aandacht voor het invullen van deze vragenlijsten.

Verkenning Informatievoorziening Sociaal Domein

Een nieuwe werkwijze in het sociale domein stelt ook nieuwe eisen aan de informatievoorziening. Op dit moment onderzoeken de VNG en KING, samen met 13 gemeenten wat de drie decentralisaties betekenen voor de informatievoorziening van gemeenten. Binnenkort ontvangt u hierover een aparte ledenbrief.

Beleidsinformatie, verantwoording, benchmarking en statistiek

In de uitvoering zoeken de gemeenten steeds meer de samenhang tussen de verschillende domeinen. In de gemeentelijke aanpak (bijvoorbeeld het versterken van de eigen kracht, de sociale wijkteams, buurtondersteuning, gezinscoaches, enz) staan steeds de vragen van de burgers centraal, en niet de achterliggende wetgeving. Tegelijkertijd worden gemeenten geconfronteerd met gedetailleerde aanwijzingen hoe de horizontale of verticale verantwoording moet worden ingericht of hoe beleidsinformatie moet worden aangeleverd. Deze informatieregimes verschillen per wet en leiden tot een grote administratieve last bij gemeentelijke professionals, zorgaanbieders én burgers. Gemeenten hebben behoefte aan een eenvoudige en efficiënte systematiek van beleidsinformatie, benchmarking en statistiek, voor de drie decentralisaties in samenhang. Met een paar kerngegevens, en een minimale administratieve last voor alle betrokkenen.

1-gezin 1-plan

Dit is het uitgangspunt bij de decentralisaties. Er komt een einde aan de praktijk waarin vele hulpverleners langs elkaar heen werken bij de ondersteuning van één gezin. In de huidige uitvoering is de informatievoorziening verspreid over alle uitvoerders. Dit 1-plan bevat een beperkt aantal kerngegevens en vervangt niet de onderliggende dossiers, maar valt daar als een paraplu overheen. Door middel van standaarden en koppelvlakken kan het 1-plan waar nodig gekoppeld worden aan de dossiers bij de uitvoerders, uiteraard binnen de kaders van de privacywetgeving.

Het 1-plan helpt de professionals om onderling samen te werken, maar het is uiteraard ook toegankelijk voor de burger zelf, die zijn eigen gegevens altijd kan inzien. Daarmee kan ICT een extra instrument worden om de zelfredzaamheid van burgers te versterken.

Privacy en gegevensuitwisseling

De dienstverlening in het sociale domein gaat over burgers in kwetsbare posities. Gegevens, die de gemeenten en zorgaanbieders in hun dossiers registreren, hebben veelal een medische of justitiële achtergrond. De beveiliging van de gegevens, en de bescherming van de privacy van de betrokkenen is daarom van het grootste belang. Vanuit het uitgangspunt van 1-gezin 1-plan is uitwisseling van gegevens wel nodig. In de verschillende materiewetten (Jeugdwet, Suwi, wet Meldcode e.d.) zijn soms kaders voorhanden voor gegevensuitwisseling *binnen* een domein. Maar gemeenten zoeken juist de dienstverlening in de samenhang *tussen* de verschillende domeinen. Voor de gegevensuitwisseling rondom bijvoorbeeld een sociaal wijkteam, of een casusoverleg in een zorg- en veiligheidshuis is onvoldoende duidelijk wat wel mag en wat niet. Ook voor burgers knelt dit: omdat onduidelijk is wat hulpverleners elkaar mogen vragen moeten burgers vaak opnieuw hetzelfde verhaal vertellen.

Onderzoek en monitoring decentralisaties

Mede naar aanleiding van het financieel akkoord dat gemeenten en Rijk sloten, hebben gemeenten aangedrongen op een onafhankelijk onderzoek naar de (financiële) risico's en kansen bij de decentralisaties in het sociaal domein. Om uitvoering te geven van de in de Tweede Kamer aangenomen motie Schouw is het Centraal Planbureau gevraagd om dit onderzoek gestalte te geven. Concreet is het CPB gevraagd om:

1. Op hoofdlijnen te inventariseren of zich financiële risico's en kansen voordoen indien de voorliggende financiële en beleidsmatige informatie inzake de drie decentralisaties in het sociaal domein integraal wordt gezien.
2. Te identificeren met welke (beleids)instrumenten deze eventuele risico's binnen de participatiewet, de jeugdwet en de gewijzigde Wmo in de uitvoering kunnen worden beperkt of weggenomen, dan wel aan te geven hoe de eventuele financiële kansen gemaximaliseerd kunnen worden.

In het kader van expertise-opbouw bij het CPB op het terrein van de decentrale overheden, is ook een meerjarige onderzoeksagenda decentrale overheden voor het CPB voor de periode 2013–2017 afgesproken.

Monitoring

Naast onderzoek voorafgaand aan de decentralisaties is het van belang om risico's en kansen in de uitvoering op tijd in te schatten en erop te kunnen anticiperen. De VNG heeft in samenwerking met KING veel ervaring in het monitoren van beleid (bijvoorbeeld een instrument als waarstaatjegemeente.nl). Uitgangspunt hierbij is horizontale verantwoording en een minimale administratieve lastendruk.

Wel moet het kabinet in staat zijn de stelselverantwoordelijkheid op een goede manier in te kunnen vullen. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk en gemeenten. De VNG gaat ervan uit dat als uit monitoring blijkt dat wetsvoorstellen moeten worden aangepast, het Rijk dat ook doet.

VERVOLG

De decentralisaties op het sociaal domein vormen een zeer grote opgave. De VNG is intensief in gesprek met departementen en kabinet om ervoor te zorgen dat de wet en regelgeving van de decentralisaties niet in de weg staat van de ambities van gemeenten.

De wetgevingsprocessen zijn nu in een fase gekomen waarin belangrijke keuzes definitief worden gemaakt, ook hebben het zorgakkoord en het sociaal akkoord gevolgen voor het sociaal domein. In de ogen van het bestuur van de VNG is dit een moment waarop gemeenten zelf duidelijk moeten maken welke toekomst wat hun betreft mogelijk is, hoe we die kunnen realiseren en wat daarvoor nog nodig is. Daarnaast werkt de VNG in de transitiebureaus samen met gemeenten en departementen aan de voorbereiding van de decentralisaties Jeugd en WMO. Om gemeenten te informeren over actuele ontwikkelingen organiseren we bijeenkomsten voor gemeente bestuurders, raadsleden en ambtenaren over de drie decentralisaties in het sociale domein.

Bijeenkomsten voor bestuurders: gemeentelijke samenwerking en decentralisaties

In de eerste twee bijeenkomsten (13 en 15 mei) is met name gesproken over de enorme ambitie en enthousiasme om de decentralisatie tot een succes te maken. Gemeenten zien deze decentralisatie als een kans en zijn druk met samenwerkingsverbanden. Wel kwamen de omvang en complexiteit van het proces naar voren. Er werden vragen gesteld als: Hoe krijg je nu al grip op en gevoel voor de nieuwe taken die er aan zitten te komen?, Hoe maak je goede afspraken met zorgaanbieders? En hoe houd je ze scherp? Kan ik zorg in het buitenland inkopen?, Welke expertise heb je als gemeente nodig om een goede gesprekspartner te zijn voor zorgaanbieders? Welk verrekeningsmodel moeten/kunnen gemeenten gebruiken om de financiële middelen (eerlijk) te verdelen binnen samenwerkingsverbanden?

Experts in samenspraak wethouders en burgemeesters gingen samen in gesprek om antwoorden te geven en van elkaar te leren. U bent van harte uitgenodigd voor de komende drie bijeenkomsten:

- Woensdag 22 mei in Ede
- Maandag 27 mei in Tilburg
- Woensdag 29 mei in Rotterdam

Bijeenkomsten voor gemeentelijke projectleiders en managers:

Vormgeving transitie sociaal domein

- Maandag 17 juni Eindhoven
- Woensdag 19 juni Rotterdam
- Dinsdag 25 juni Haarlem
- Woensdag 26 juni Assen
- Dinsdag 2 juli Apeldoorn

Bijeenkomsten voor Raadsleden: Informatiebijeenkomsten decentralisaties

- Woensdag 18 september Leeuwarden
- Dinsdag 24 september Deventer
- Woensdag 9 oktober Dordrecht

Wilt u één van deze bijeenkomsten bijwonen? Neemt u dan contact op met secretariaat3D@vng.nl of telefonisch 070-373 84 63.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Kriens
Voorzitter directieraad

Deze ledenbrief staat ook op www.vng.nl onder brieven.